ХУДОЖНЯ КУЛЬТУРА
ПРОГРАМА ДЛЯ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО НАПРЯМУ 10-11 КЛАСИ (ПРОФІЛЬНИЙ РІВЕНЬ)

Людмила Масол,
канд. пед. наук;
Наталія Миропольська,
доктор пед. наук (Інститут проблем виховання АПН України)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Розробка змісту навчальної програми "Художня культура" (10–11 кл.) здійснювалася відповідно до Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти в галузі "Естетична культура", Концепції загальної середньої освіти (12-річна школа) і Концепції загальної мистецької освіти, згідно з якими цей предмет входить до інваріантної частини навчального плану.

Мета вивчення художньої культури в загальноосвітній школі полягає в особистісному художньо-естетичному розвитку учнів, формуванні у них світоглядних орієнтацій і компетенцій у сфері художньої культури, вихованні потреби в художньо-творчій самореалізації та духовному самовдосконаленні у процесі опанування цінностями української та зарубіжної культурно-мистецької спадщини.

Загальна мета конкретизується в основних **завданнях:**

збагачення емоційно-естетичного досвіду учнів під час сприймання, інтерпретації та оцінювання творів мистецтва та практичної художньої діяльності, формування культури почуттів, пробудження особистісно-позитивного ставлення до мистецьких цінностей;

опанування учнями художньо-практичними вміннями та навичками, формування комплексу художніх компетенцій, що забезпечують здатність керуватися набутими знаннями та вміннями в самостійній діяльності, у процесі самоосвіти;

формування у школярів системи художніх знань і уявлень, досвіду сприймання та інтерпретації творів мистецтва різних видів, жанрів, стилів і напрямів, типів культури, здатність висловлювати особистісне ставлення до них, аргументуючи свої думки, судження, оцінки, використовуючи відповідні поняття і терміни, вміння брати участь у діалозі (полілозі) культур;

виховання ціннісних орієнтацій особистості у сфері мистецтва, художніх інтересів, смаків і потреб; розвиток загальних і художніх здібностей, асоціативно-образного мислення, творчого потенціалу;

розуміння учнями зв'язків мистецтва з природним, соціальним і культурним середовищами життєдіяльності людини, розвиток вітальних основ особистості, усвідомлення власної причетності до художніх традицій свого народу з одночасним розумінням особливостей інших національних картин світу.

Концептуальні засади і структура програми

Програма ґрунтується на принципах цілісності, наступності, системності та варіативності змісту, органічної єдності національних і загальнолюдських цінностей, діалектичної взаємодії культурологічного та антропологічного підходів ("людина в культурі – культура в людині").

Взаємозв'язок художніх цінностей і внутрішнього духовного світу людини відбувається шляхом діалогу культур: "суспільне – особистісне", "минуле – сучасне", "національне – загальнолюдське".

У 10-му класі вивчається українська художня культура як окрема частина курсу. Це зумовлено необхідністю збереження національних пріоритетів освіти. Водночас для органічного поєднання вітчизняних і загальнолюдських цінностей варто робити акцент не на тому, що роз'єднує, а на тому, що об'єднує різні культури, адже через ціннісний вплив мистецтва ефективніше відбувається і національно-патріотичне, і полікультурне виховання. Тому в 11-му класі вивчається "Зарубіжна художня культура", яка має розкрити учнями багатства зарубіжної мистецької спадщини.

Опановуючи зміст цих предметів, молода людина призвичаюється до розуміння рідної та інших культур, до ідей відкритості, набуття ціннісно-орієнтованих нахилів, комунікативних та емпатичних умінь, що дозволять випускникові загальноосвітніх навчальних закладів

сприймати вітчизняну та інші культури не пасивно, а розуміти, відчувати та виявляти пошану до їх носіїв.

Змістове наповнення тем передбачає формування в учнів **ціннісносмислових, загальнокультурних, навчально-пізнавальних та інформаційних компетенцій,** що досягається вивченням шедеврів мистецтва різних епох і народів, та **комунікативних, творчо-діяльнісних і самоосвітніх компетенцій,** що передбачає оволодіння досвідом самостійної творчої діяльності, сприймання цієї діяльності як невід'ємної складової свого життя.

Методична система викладання художньої культури спрямована на розвиток таких якостей учнів, як ініціативність, самостійність, креативність, критичність. Для цього пріоритет має надаватися особистісно-зорієнтованим технологіям, які допоможуть подолати суто інформативно-пізнавальні орієнтації курсу. Збагаченню методичного апарату вчителя сприятиме *орієнтовна система художньо-творчих завдань,* поданих наприкінці викладу змісту тем.

Творчість учителя полягає в самостійному й диференційованому застосуванні орієнтовного матеріалу, здатності змінювати його в межах запропонованої структури при написанні поурочних методичних розробок, доборі художньо-практичних завдань.

Однією з умов ефективного впровадження художньої культури є створення **художньо-естетичного середовища** в навчальному закладі (картинні галереї, мистецькі світлиці, художні майстерні) та активна взаємодія з навколишнім соціокультурним середовищем, закладами культури (музеями, філармоніями, театрами) з урахуванням індивідуальних здібностей, інтересів і потреб учнів. Передбачається організація зустрічей з митцями та іншими представниками, а також використання різноманітних форм позаурочних занять, пов'язаних зі специфікою класів різного профілю. На уроках повинна панувати атмосфера піднесеності, яка сприятиме створенню естетичної аури, передачі духовної енергії мистецьких шедеврів.

Упровадження сучасних медіа-засобів, зокрема комп'ютерних технологій, у процесі викладання художньої культури передбачає користування CD-інформацією з мистецтва, мережею Інтернет.

Тематична структура курсу

№	*Назва розділу*	*К-ть годин*	*Резерв учителя*
	10 клас		
1	Українська художня культура від найдавніших часів до кінця XVIII ст.	60	4
2	Українська художня культура XIX * початку XXI ст.	70	6
	Разом:	**130**	**10**
	11 клас		
1	Європейська художня культура	61	2
2	Художня культура арабо-мусульманських країн	5	2
3	Художня культура Африки	4	2
4	Художня культура Індії	8	2
5	Художня культура Далекого Сходу	13	2
6	Латиноамериканський культурний регіон	8	2

10 клас. Українська художня культура

140 год на рік (4 год на тиждень), з них 10 год – резервний час

К-ть год	*Зміст навчального матеріалу*	*Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів*
60	**Розділ І. Українська художня культура від найдавніших часів до кінця XVIII ст.**	
2	**Вступ** Завдання курсу. Періодизація української культури в контексті європейського та світового розвитку. Національні образи світу й художній світогляд. Архетипи української культури. Культурологічний підхід до інтерпретації мистецьких творів.	**Учень (учениця)** *називає:* основні періоди розвитку художньої культури України;
2	**Тема 1. Чудо виникнення мистецтва** Версії щодо походження мистецтва: трудова, ігрова, пізнавальна, комунікативна, магічна та ін.	

	Археологічні джерела вивчення стародавньої культури України. Декоративно-ужиткове мистецтво. Зародження скульптури: кам'яні "баби", керамічні статуетки. Мізинська стоянка на Чернігівщині – історичне свідчення рівня культури наших предків. Орнамент (меандр). Перші музичні інструменти. Ритуальні танці. Трипільська культура. Декоративно-ужиткове мистецтво: кераміка та її орнаментальне оздоблення. *Орієнтовні візуальні твори для сприймання та інтерпретації:* зразки трипільської кераміки, первісної архітектури й скульптури, різних видів орнаментів, декоративно-ужиткового мистецтва. *Орієнтовні практичні завдання:* "реставрація" трипільської кераміки (ескізи стилізованих орнаментів). УЗАГАЛЬНЕННЯ.	*розпізнає:* твори видатних діячів української культури (в межах програми); *спостерігає:* за розвитком української художньої культури минулого і сучасності;
2	**Тема 2. Культура скіфсько-сарматської доби** Східний струмінь у культурі наших пращурів. "Звіриний стиль" у декоративному мистецтві – найвище художнє досягнення скіфів. Золоті рельєфні зображення реальних і фантастичних тварин, кінської збруї, посуду тощо. *Орієнтовні візуальні твори для сприймання та інтерпретації:* зразки золотарства: олень, пантера, кінь та ін.; ювелірні прикраси, золота пектораль. *Орієнтовні музичні твори для сприймання та інтерпретації:* С. Прокоф'єв "Скіфська сюїта" (фрагменти). УЗАГАЛЬНЕННЯ.	*описує:* факти і явища художньої культури України, зокрема самостійно здобуті з різних джерел; *характеризує:* національну специфіку українського мистецтва стародавніх епох;
2	**Тема 3. Художня культура Північного Причорномор'я – античне коріння нашого народу** Зразки архітектури, скульптури, монументального живопису, декоративного мистецтва Ольвії, Пантікапею, Херсонесу, Феодосії. Культурні зв'язки греків-переселенців з давніми слов'янами, скіфами й іншими народами. Спів та інструментальне виконавство (ліра, кіфара, арфа, авлос, сиринга, кротали, тимпани) на території Північного Причорномор'я. Відомості про античний театр Ольвії, Херсонесу, Боспору, Агони. Відлуння античних мотивів у сучасному українському мистецтві. Печерні міста доби раннього християнського середньовіччя у Криму – місток між Візантією і Близьким Сходом. *Орієнтовні візуальні твори для сприймання та інтерпретації:* архітектура, живопис, кераміка Північного Причорномор'я. *Орієнтовні музичні твори для сприймання та інтерпретації:* І. Стравінський. Балет "Агон" (фрагмент). УЗАГАЛЬНЕННЯ.	*пояснює:* зв'язок художньої культури з соціально-історичним контекстом її розвитку; роль вітчизняної художньої культури в становленні й розвитку української держави; *наводить приклади:* стародавніх історико-культурних пам'яток України;
4	**Тема 4. Язичницький світ східних слов'ян** Культура слов'ян: міфи, культи, обряди. Житлове і оборонне будівництво зарубинецької культури. Відображення міфологічного світобачення в орнаментах, образах-символах (легенда про "Світове дерево"). Збруцький ідол. Архаїчні календарно-обрядові та родинно-обрядові пісні й танці. Символіка "Кривого танцю". Народні ігри ("Просо", "Льон", "Воротар", "Решето" та ін.). Обрядовий пратеатр. Маски. Марена, дідух – прообрази реквізиту.	*формулює:* власні враження, отримані під час спілкування з шедеврами українського

	Орієнтовні візуальні твори для сприймання та інтерпретації: зразки трипільської кераміки, первісної архітектури й скульптури, декоративно-ужиткового мистецтва. Д. Нарбут "Масляна"; М. Тимченко "Свято Івана Купала". *Орієнтовні музичні твори для сприймання та інтерпретації:* стародавні календарно-обрядові та родинно-обрядові пісні; Є. Станкович. Фольк-опера "Цвіт папороті"; Л. Грабовський. Симфонія-легенда "Вечір на Івана Купала". *Орієнтовні практичні завдання:* "реставрація" трипільської кераміки (ескізи стилізованих орнаментів). Інсценізація пісень, розігрування народних ігор. УЗАГАЛЬНЕННЯ.	мистецтва, критичні судження щодо вивченого матеріалу; *порівнює:* українську художню культуру минулого і сучасності, а також вітчизняні художні здобутки з аналогічними зарубіжними;
8	**Тема 5. Київська Русь під німбом християнства** Вплив візантійських християнських традицій на розвиток культури Київської держави. Архітектура церков і соборів Києва, Чернігова, Володимира-Волинського. Софійський собор у Києві – головний храм Руської митрополії. Хрестово-купольна побудова. Монументальний живопис (мозаїки, фрески). Іконопис: біблійні сюжети, персонажі. Ікона Богоматері Володимирської. Іконописець Алімпій. Рукописна книжка (ініціал, мініатюра). Ілюстрації до Остромирова Євангелія. Музична культура Київської держави: народна, придворно-світська, церковна. Давноруський культовий спів. Крюкова нотація. Знаменний (київський) розспів. Музичні інструменти. Ратна музика. Мистецтво Бояна, Митуси. Билини – провідний жанр народної творчості. Скоморохи – перші професійні актори, музиканти, танцюристи. *Орієнтовні візуальні твори для сприймання та інтерпретації:* Софія Київська, Спасо-Преображенський і Борисоглібський собори в Чернігові, Успенський собор у Володимирі-Волинському. Ікони: "Володимирська Богоматір", "Спас Нерукотворний", "Ангел – золоте волосся". Мозаїка "Богоматір Оранта". Фреска "Скоморохи". *Орієнтовні музичні твори для сприймання та інтерпретації:* Київські стародавні розспіви; В. Степурко, М. Шух. Духовні хорові твори (за вибором); І. Карабиць. Опера-ораторія "Київські фрески" (фрагменти). *Орієнтовні практичні завдання:* виготовлення макетів архітектурних споруд храмів Київської Руси (робота в групах, техніка за вибором); майстерня музикантів-реставраторів (розшифрування крюкового запису музики). УЗАГАЛЬНЕННЯ.	*класифікує:* складові української художньої культури; *аналізує та інтерпретує:* художній зміст творів українського мистецтва; *оцінює*: світоглядно-гуманістичний зміст староукраїнської художньої культури, значущість українського мистецтва в розвитку національної культури;
12	**Тема 6. Художня культура XIV–XVI ст.: на перехресті європейських стилів** Історичні передумови розвитку культури й мистецтва польсько-литовського періоду. Культурно-освітня діяльність братств у Луцьку, Львові. Острозька академія. Спорудження замків, фортець (Межибіж, Луцьк, Хотин, Кам'янець-Подільський, Олеськ, Мукачеве та ін.). Риси романського та готичного стилів в архітектурі. Ренесанс: від сакрального до світського світосприймання. Вплив гуманістичних ідеалів Відродження на формування української культури ("Людина – мірило всіх речей", "Людина – творець природи"). Будівництво західноукраїнських міст (площі, ратуші). Архітектура та скульптура міста-музею Львова. Скульптурний портрет (рельєф, кругла скульптура). Іконопис. Портретний живопис. Графіка. Діяльність друкаря Івана Федорова ("Буквар", "Апостол", "Острозька Біблія").	*обґрунтовує:* оцінні судження щодо творів українського мистецтва минулого; *аргументує судження:* щодо значення української культури у власному житті,

	Розвиток церковної музики (жанри: стихира, тропар, кондак та ін.). Історичні пісні і думи. "Ірмологіон" – збірка церковних пісень. Поширення інструментального музикування. Табулатури для клавішних, органа, лютні. *Орієнтовні візуальні твори для сприймання та інтерпретації:* замки в Луцьку, Кам'янці-Подільському, Хотині та ін.; кам'яні церкви на Західній Україні (с. Потелич, Галич, Львів). Архітектурний ансамбль у Львові (Успенська церква, Вежа Корнякта, каплиця Трьох святителів). Ікони "Юрій Змієборець", "Різдво Богородиці". *Орієнтовні музичні твори для сприймання та інтерпретації:* дума "Плач невільників"; "Пісня про Байду"; М. Скорик. Три фантазії для лютні з Львівської табулатури XVI ст. (транскрипція для камерного оркестру). *Орієнтовні практичні завдання:* уявна подорож за власноруч створеною картою-схемою старовинного українського замку; фестиваль "Гербів" (класу, родини, товариства). УЗАГАЛЬНЕННЯ.	щодо вибору теми самостійної роботи, практичного завдання; *використовує:* спеціальну термінологію, набуті знання у процесі художньо-творчої самореалізації;
14	**Тема 7. Світло українського бароко** Історичне тло розвитку культури козацько-гетьманської доби. Героїко-патріотичний дух епохи, лицарські ідеали козацтва. Культурно-освітня діяльність Києво-Могилянської академії, колегіумів. Діяльність П. Могили, Л. Барановича, С. Яворського, Д. Туптала та ін. Порівняння рис українського бароко із західноєвропейськими зразками стилю (італійське, іспанське, німецьке). Археологічні пам'ятки ранньої козацької доби; самобутні зразки народних ремесел (споруди, одяг, зброя, побутові речі). Архітектура мурованих храмів як утвердження ідеалів світла: Георгіївський собор Видубицького монастиря в Києві, Троїцький собор у Новомосковську на Дніпропетровщині, Покровський собор у Харкові, Катерининська церква в Чернігові, Спасо-Преображенська церква в Сорочинцах, Собор Св. Юра у Львові (Б. Меретин), Успенський собор Почаївської Лаври (Г. Гофман), церква Св. Юра в Дрогобичі, Андріївська церква в Києві. Світські споруди доби: Кловський палац, Маріїнський палац (Б. Растреллі) у Києві, колегіум і будинок Лизогуба в Чернігові, Переяславський колегіум, ратуша в м. Бучачі (Б. Меретин). Скульптор Й. Пінзель. Монументальні барокові іконостаси: народно-національні традиції дерев'яного різьблення (рослинна орнаментика). Мистецтво іконопису: барокові риси, сюжети, образи (І. Руткович, Й. Кондзелевич). Козацькі "Покрови" – своєрідний національний тип ікони-портрета. Портретний живопис. Культ яскравої особистості. Народна картина "Козак Мамай" (численні варіанти сюжету, історико-культурне значення). Книгодрукування і мистецтво гравюри (М. Зубрицький, брати Л. та О. Тарасевичі, І. Щирський, Г. Левицький). Думи та історичні пісні – історичний літопис українського народу. Доля легендарної співачки-полтавчанки Марусі Чурай. "Граматика мусікійська" М. Дилецького. Український партесний концерт (a capella) – злет до вершин духовності. Канти і псальми. Музично-поетична творчість Г.Сковороди. Шкільна драма, зв'язок із викладанням поетики та риторики (репертуар, тематика інтермедій, сценічне оформлення, костюми, візуальні ефекти). Організатори театральної справи Ф. Прокопович, Д. Туптало. Вертеп – національно-самобутня форма народного лялькового театру. Театр на Запорозькій Січі. Зародки професійного театрального мистецтва в гетьманській столиці Глухові.	*показує на карті:* місцезнаходження найвидатніших культурно-історичних пам'яток України; *уміє:* вести дискусію з питань української художньої культури, аргументувати власні думки, самостійно знаходити джерела для збагачення знань з української культури; *володіє:* базовими художньо-естетичними компетентностями; *виявляє:* здатність до пошуку мистецьких джерел і оперування художньою інформацією в галузі національної художньої культури; *демонструє:* готовність до толерантного ведення дискусій щодо розвитку

	Орієнтовні візуальні твори для сприймання та інтерпретації: світські споруди (екстер'єри, інтер'єри). Храми, іконостаси. Ікона "Святі великомучениці Варвара і Катерина". Портрети Василя Гамалії, Данила Єфремова. Гравюри. *Орієнтовні музичні твори для сприймання та інтерпретації:* пісні "Віють вітри", "Ой не ходи, Грицю"; "Пісня про Почаївську Божу Матір"; М. Дилецький "Воскресний канон"; Г. Сковорода "Всякому городу нрав і права", "Ой ти, птичко, жовтобока". *Орієнтовні практичні завдання:* "Храм – модель Всесвіту" (замальовки екстер'єрів та інтер'єрів з натури або з уяви). Виконання живописних чи графічних композицій за мотивами текстів відомих кантів Г. Сковороди. Створення комічної або сатиричної інтермедії у стилі "шкільного театру". "Показ мод": стиль бароко в сучасному костюмі. УЗАГАЛЬНЕННЯ.	національної художньої культури, до переносу набутих мистецьких знань і вмінь в інші освітні галузі та інтегрування етнокультурного та художньо-естетичного досвіду з іншим міждисциплінарним досвідом (гуманітарним, екологічним, технологічним тощо).
14	**Тема 8. Класичні риси української художньої культури доби Просвітництва** Віра в розум, гармонію і порядок – панівна ідея просвітницького руху. Класичні ідеали високоосвіченої людини. Вплив ідей французьких та німецьких просвітителів (Ж.-Ж.Руссо, Д.Дідро, Й.В.Гете, Й.Ф.Шіллер та ін.) на мистецтво класицизму. Риси класицизму як загальноєвропейського стилю. Ренесанс античних сюжетів і образів у мистецтві. Нові класичні тенденції в архітектурі. Споруди Університету св. Володимира, Володимирського собору, Музею старожитностей у Києві. Архітектурний комплекс центральної площі в Полтаві. Будинок біржі в Одесі. Скульптура І.Мартоса, Г.Вітвера. Живопис: від парсуни до портрета (Д.Левицький, В.Боровиковський). Камерний і парадний портрети (порівняння). Хорові концерти М.Березовського, А.Веделя. Церковна і світська музика Д.Бортнянського. Перші міські театри в Україні. Вплив українського духовенства та митців на розвиток російської культури XVII–XVIII ст. *Орієнтовні візуальні твори для сприймання та інтерпретації:* палац гетьмана К.Розумовського в Батурині; садиба Ґалаґанів у Сокиринцях; І.Мартос. Пам'ятник Рішельє в Одесі; Г.Вітвер. Фонтани на площі Ринок у Львові; Д.Левицький. Портрет Хованської і Хрущової (інші портрети з серії "Смолянок"); В.Боровиковський. Портрет В.Н.Арсеньєвої; В.Лосенко. "Володимир і Рогнеда". *Орієнтовні музичні твори для сприймання та інтерпретації:* М.Березовський "Не отвержи мене во время старости"; А.Ведель "На ріках Вавилонських", "Покаянне тріо"; Д.Бортнянський. Концерт для чембало з оркестром, сонати для фортепіано (за вибором). *Орієнтовні практичні завдання:* створення фонозаписів "Духовно-хоровий літопис століть"; створення ескізу палацу в класичному стилі. УЗАГАЛЬНЕННЯ.	
70	**<u>Розділ ІІ. Українська художня культура XIX – початку XXI ст.</u>**	
20	**Тема 9. Контрасти романтизму й реалізму** Європейські вияви романтизму в мистецтві. Самобутній образ України, повернення до національних джерел, історичної минувшини – провідні ідеали народницько-романтичної епохи.	**Учень (учениця)**

	Український живопис. Багатогранна й багатожанрова спадщина Т.Шевченка-художника. Оспівування рідної природи, повсякденного життя, жіночої краси – провідна тематика пейзажного, побутового, портретного живопису (К.Павлов, А.Мокрицький, К.Трутовський, М.Пимоненко, В.Орловський, С.Світославський, П.Левченко, К.Костанді, С.Васильківський). Роль живописної спадщина І.Рєпіна в розвитку української культури. Українська скульптура (Ф.Балавенський, М.Микешин, Л.Позен). Палацово-паркові комплекси ("Софіївка" в Умані та ін.). Народна музика: соціально- та родинно-побутові пісні. Значення творчості С.Гулака-Артемовського та М.Колачевського. М.Вербицький: історія створення пісні "Ще не вмерла Україна". Музично-просвітницька діяльність і творчість композиторів Галичини та Буковини (А.Вахнянин, О.Нижанківський, Д.Січинський, С.Воробкевич та ін.). М.Лисенко – основоположник національної композиторської школи в Україні. Твори різних жанрів хорової, оперної, камерно-інструментальної та камерно-вокальної музики. Започаткування жанру дитячої опери. Розвиток музичного виконавства, мистецької освіти. Значення драматургії (Г.Квітки-Основ'яненка, Т.Шевченка) для розвитку українського театру. Аматорський театр. Творчість М.Щепкіна. Театр у Галичині та на Буковині. Становлення театру корифеїв. М.Кропивницький – засновник першої української трупи в Єлисаветграді. Діяльність М.Кропивницького, М.Старицького, І.Карпенка-Карого, М.Садовського та ін. Творчий шлях М.Заньковецької – першої народної артистки України. Створення першого стаціонарного українського театру в Києві (репертуар, гастролі). *Орієнтовні візуальні твори для сприймання та інтерпретації:* Т.Шевченко "Катерина", "Селянська родина", "Почаївська Лавра з півдня", портрети та автопортрети (за вибором); А.Мокрицький "Портрет дружини"; К.Трутовський "Ярмарок", М.Пимоненко "Суперниці", "Перед грозою"; В.Орловський "Хати в літній день"; В.Васильківський "Козача левада"; Л.Позен "Скіф", "Лірник"; М.Микешин. Пам'ятник Б.Хмельницькому в Києві; В.Балавенський. Бюсти Т.Шевченка, М.Лисенка. *Орієнтовні музичні твори для сприймання та інтерпретації:* М.Вербицький "Заповіт", М.Лисенко "Заповіт", "Боже великий, єдиний", опера "Тарас Бульба", Елегія для ф-но. *Орієнтовні практичні завдання:* створення фотоальбому "Театр корифеїв"; написання "Портрета-біографії" улюбленого митця-романтика; створення композиції для шкільного музею "Видатні діячі української музичної культури": добірка матеріалів, фотографій, репродукцій, календарів, марок тощо (робота в групах). УЗАГАЛЬНЕННЯ.	*називає:* найвидатніших представників української художньої культури сучасності; *розпізнає:* твори видатних діячів вітчизняної культури (в межах програми); *спостерігає:* за особливостями розвитку української художньої культури в різні історичні періоди на прикладі конкретних мистецьких явищ; *описує:* діяльність представників класичної української культури, митців української діаспори; *характеризує:* національну специфіку українського мистецтва; *пояснює:* тенденції розвитку української художньої культури минулого і сучасності; *наводить приклади:* художніх музеїв і театрів, провідних мистецьких колективів України; *формулює:* власне ставлення до української культури, самостійне критичне мислення щодо явищ сучасної поп-культури;
20	**Тема 10. Українська художня культура І половини XX ст.** Європейський і національно-історичний контекст розвитку української художньої культури. Суперечливість культурної ситуації: жага тотального оновлення і трагедія "Розстріляного Відродження". Складна поліфонія світоглядних основ культури епохи й строкатість художньої картини світу, модерністських напрямів і течій (абстракціонізм, експресіонізм, футуризм, супрематизм, конструктивізм). Архітектура. Український модерн та його ознаки: В.Городецький. Будинок з "химерами" в Києві; В.Кричевський. Споруда Полтавського губернського земства; Г.Гай. Критий ринок на Бессарабці в Києві; І.Левинський. Споруди у Львові (за вибором).	

	Український авангард у живопису та графіці (Г.Нарбут, О.Богомазов, К.Малевич, В.Єрмилов, М.Жук, О.Новаківський та ін.). Школа монументалістів М.Бойчука. Театральний живопис (О.Екстер, А.Петрицький). Художники реалістичної традиції (О.Мурашко, І.Їжакевич, І.Труш, Ф.Кричевський, Ф.Красицький, М.Самокиш та ін.). Розвиток тиражної графіки. В.Касіян – провідний український графік. Естампна графіка О.Кульчицької (серія "Легенди гір і лісів", ілюстрації до творів українських письменників). Здобутки в галузі скульптури, декоративно-ужиткового мистецтва. Музична культура. Творчість послідовників М.Лисенка: О.Кошиць, К.Стеценко, М.Леонтович, Я.Степовий. Спадщина В.Косенка, внесок у створення дитячого музично-дидактичного репертуару. Розвиток хорового мистецтва (Г.Верьовка). Популяризація масової пісні. Розвиток драматичного театру. Лесь Курбас – режисер-новатор ("Молодий театр", мистецьке об'єднання "Березіль"). Видатні театральні діячі: Г.Юра, Н.Ужвій, А.Бучма. *Орієнтовні візуальні твори для сприймання та інтерпретації:* М.Жук "Портрет П.Тичини"; Г.Нарбут. Ілюстрації до казок (за вибором); К.Малевич "Автопортрет", "Червона кіннота"; В.Єрмилов "Гітара"; О.Богомазов "Тирсоносці", "Потяг"; О. Екстер "Рух кольорів"; М.Бойчук "Біля яблуні"; Ф.Красицький "Гість із Запоріжжя"; М.Самокиш "Трійка"; Ф.Кричевський. Триптих "Життя"; О.Мурашко "Селянська родина"; "Дівчина у червоному капелюсі"; М.Бурачек "Золота осінь"; І.Труш "Трембітарі"; О.Новаківський. Натюрморт. *Орієнтовні музичні твори для сприймання та інтерпретації:* М.Леонтович "Льодолом", хорові обробки (за вибором); В.Косенко. Класичне тріо; Л.Ревуцький "Хустина"; О.Кошиць. Духовні хорові твори (за вибором). *Орієнтовні практичні завдання:* Виконання декоративної композиції в стилі українського авангарду 20-х рр. (техніка за вибором). Створення колективного комп'ютерного проекту "Український авангард". Підготовка реферату "Лесь Курбас і театр ХХ ст.". Проведення пісенного вечора "Ретро". УЗАГАЛЬНЕННЯ.	*порівнює:* зразки творів різних видів мистецтва, факти та явища української художньої культури; *класифікує:* види і жанри українського мистецтва, художні стилі, напрями, течії; *аналізує та інтерпретує:* зміст та художньо-мовні особливості творів українського мистецтва (візуальних, музичних, театральних, кіномистецтва); *оцінює:* роль українського народного і професійного мистецтва в розвитку національної культури; *обґрунтовує:* оцінні судження щодо зразків українського музичного, образотворчого, театрального мистецтва, кіномистецтва; *аргументує судження:* щодо значущості української художньої спадщини в житті суспільства, у власній життєдіяльності; *використовує:* спеціальну термінологію,
20	**Тема 11. Українська художня культура ІІ половини ХХ ст.** Полістилістика як прикметна ознака епохи. Міфополітична художня культура. Курс на панування "соціалістичного реалізму" в офіційному мистецтві. Високі художньо-творчі здобутки художників О.Шовкуненка, М.Глущенка, Т.Яблонської, В.Задорожного, М.Божія, представників закарпатської живописної школи (А.Ерделі, Й.Бокшай, А.Коцка, Ф.Манайло, В.Микита). Графіка Г.Якутовича, А.Базилевича та ін. Рекламно-промислова графіка. Розвиток монументальних скульптурних форм. Доробок скульпторів І.Кавалерідзе, М.Лисенка, Г.Кальченко, В.Бородая. Українська скульптурна Шевченкіана ХХ ст. (портрети, погруддя, пам'ятники). Український художній андеграунд. Спадщина живописців, що створювали альтернативу офіційному напряму в мистецтві (В.Зарецький, І.Марчук, Г.Гавриленко). Широке використання монументальних форм у сучасному живопису. Особливості сучасних напрямів українського нефігуративного живопису (Т.Сільваші, М.Гейко, О.Животков, А.Криволап, О.Тістол та ін.) та нетрадиційних арт-практик (поп-арт, оп-арт, інсталяція, перфоманс тощо). Синтез мистецтв в архітектурі сьогодення. Найвизначніші центри художніх промислів в Україні: Опішня, Городище, Решетилівка (Полтавщина); Гавареччина, Яворів (Львівщина); Косів, Космач, Кути (Івано-Франківщина); Хуст (Закарпаття); Ківерці (Волинь). Петриківський декоративний роз-	

	пис – національний художній промисел. Майстри декоративного малярства: І.Сколоздра, К.Білокур, М.Приймаченко, Г.Собачко, Т.Пата, П.Хома. Хорова, вокально-симфонічна й симфонічна музика (Л.Ревуцький, Б.Лятошинський, С.Людкевич, М.Скорик, Є.Станкович, Л. Дичко та ін.). Камерні жанри вокальної та інструментальної музики (В.Барвінський, В.Сильвестров, Б.Фільц та ін.). Явища музичного авангарду: додекафонія, сонористика, алеаторика тощо (Л.Грабовський, В.Годзяцький, О.Козаренко, К.Цепколенко та ін.). Пісенна спадщина П.Майбороди, О.Білаша, В.Івасюка. Музичне виконавство та освіта. Поп-музика, шлягер. Фестивалі, огляди, конкурси та інші форми підтримки й поширення сучасної популярної музики в Україні. Національно-культурне значення фестивалю "Червона рута". Зірки української естради. Рок-культура. Рок-опера Г. Татарченка "Біла ворона". Популярні рок-гурти. Джаз-клуби і джаз-фестивалі. Сучасний драматичний театр: творчі пошуки, провідні актори (Б.Ступка, Б.Бенюк, А.Роговцева, Л.Кадирова, А.Хостікоєв та ін.). Режисери С.Данченко (Київський театр ім. І.Франка), Ф.Стригун (Львівський театр ім. М.Заньковецької) та ін. Музичний театр. Міжнародне визнання української вокальної школи (С.Крушельницька) та балету (С.Лифар, В.Писарєв). Державний ансамбль українського народного танцю ім. П.Вірського. Театри ляльок. Театр незалежної України на світових обріях. Кіномистецтво. Ігровий кінематограф. Світове значення творчості О.Довженка. "Поетичне кіно" (Ю.Іллєнко, С.Параджанов та ін.). Творчі портрети акторів І.Миколайчука, Л.Бикова. Фольклор – основне джерело розвитку української анімації. Комедійний "козацький" серіал В.Дахна. Анімаційно-ігрове кіно ("Пригоди капітана Врунгеля" Д.Черкаського). Документальний та науково-популярний кінематограф. Екранізації української літературної класики. Контури кіберкультури, NET-арту в епоху нового віртуального синкретизму початку XX ст. *Орієнтовні візуальні твори для сприймання та інтерпретації:* Т.Яблонська "Хліб", "Молода мати"; А.Ерделі "Заручені", натюрморти (за вибором); А.Коцка "Гуцулка"; В.Зарецький "Весняні клопоти", "Осіння соната", "Півники"; Ф.Манайло "Хлопчик з ягнятком"; С.Шишко "Березовий гай"; О.Шовкуненко "Бузок і тюльпани"; Т.Сільваші; М.Гейко (композиції за вибором). *Орієнтовні музичні твори для сприймання та інтерпретації:* В.Барвінський "Колядки і щедрівки" для фортепіано; Б.Лятошинський. Третя симфонія; М.Скорик. "Карпатський концерт"; Є.Станкович. Камерна симфонія № 3 для флейти і 12 струнних; В.Сильвестров "Тихі пісні"; Л. Дичко. Літургія; П.Майборода, О.Білаш, В.Івасюк (пісні за вибором). *Орієнтовні практичні завдання:* Розробка дизайну сучасного інтер'єру шкільного приміщення з використанням українських традицій. Театралізація композицій нефігуративного живопису українських художників (перфоманс, інсталяція) з використанням сучасної української музики. Створення емблеми класу, школи (стилізація одного з національно характерних модерністських напрямів). Підготовка позакласного заходу "Пісенний вернісаж" з творів сучасних українських композиторів. Упорядкування відеокартотеки "Українське кіномистецтво" (робота в групах за інтересами). Підготовка міні-вистави (фрагмент твору сучасного українського письменника), декорацій і костюмів, музичного оформлення (колективна робота). Перегляд кінофільмів сучасних молодих українських режисерів і організація дискусії. УЗАГАЛЬНЕННЯ.	знання з української художньої культури у процесі самоосвіти; *показує на карті:* центри українських народних ремесел, міста, які стали центрами української культури в діаспорі; *уміє:* виконувати українські народні пісні та авторські твори, брати участь у народних обрядах, вести діалог з питань національних пріоритетів у галузі художньої культури, самостійно знаходити джерела та застосовувати художню інформацію для самоосвіти; *пропагує:* національну культурно-мистецьку спадщину; *відстоює:* національно-культурні пріоритети в особистісному та суспільному житті; *володіє:* базовими освітніми художньо-естетичними компетентностями; *виявляє:* емоційно-ціннісне ставлення до української культури, потребу використовувати її

6	**Тема 12. Художня культура української діаспори** Значення діяльності митців діаспори в розвитку української культури, її популяризації в зарубіжних країнах. Архітектура і скульптура. О.Архипенко – піонер авангардизму в скульптурі. Творчість Л. Мола, Г.Крука, М. Черешньовського та ін. Живопис і графіка (В.Баранов-Россіне, Д.Бурлюк, Г.Новаківська, В.Хмелюк, Л.Гуцалюк, М.Дмитренко та ін.). Іконопис. Книжкова ілюстрація (Б.Крюков). Використання композиторами українського фольклору в різноманітних музичних жанрах, звернення до тем, пов'язаних з Україною, зокрема до творів Т.Шевченка, І.Франка, Лесі Українки, Олександра Олеся, Б.Лепкого. Виконавське мистецтво (хорові колективи, співаки, бандуристи). Пропаганда української пісні у світі: хор ім. О.Кошиця, капела бандуристів ім. Т.Шевченка з Детройта (США). Дослідження історії української культури музикологами діаспори в Українському музичному інституті в Нью-Йорку, Українському музичному інституті ім. М.Лисенка в Торонто. Діяльність українських театрів у діаспорі. *Орієнтовні практичні завдання:* Створення туристичної карти "Пам'ятки української діаспори" та альбому "Імена славетних українців у світовому мистецтві" (колективна робота). УЗАГАЛЬНЕННЯ.	здобутки у власній життєдіяльності, здатність до самостійної діяльності, колективної співпраці з метою розв'язання мистецьких проблем; *демонструє:* готовність до постійного художнього самовдосконалення, усвідомлення власної причетності до традицій і цінностей національної культури та вміння їх використовувати в культурно-дозвіллєвій діяльності.
4	**Підсумкове тестування. Інтернет-конференція. Презентація колективних та індивідуальних проектів.** *Орієнтовні теми проектів:* Українське бароко і європейський контекст. Класицизм і неокласицизм в українському мистецтві: історичні долі й мистецькі прогнози. Т.Шевченко – наш великий сучасник. Синтез мистецтв у творчості романтиків (діалог поезії та музики). "Розстріляне Відродження": імена і твори. "Митці-шістдесятники". "Світові обрії українського кіно".	

(Далі буде).

ДО УВАГИ ЧИТАЧІВ!

Редакція журналу "Мистецтво та освіта" *оголошує* КОНКУРС

"КРАСА ВИХОВНОЇ ДІЇ"

(на найкращу розробку виховного заходу)

На конкурс подаються розробки виховних заходів мистецької тематики для учнів різного віку загальноосвітніх навчальних закладів у двох номінаціях: виховні заходи для учнів початкової школи; виховні заходи для учнів основної і старшої школи.

Конкурс проводиться в рамках Всеукраїнського експерименту художньо-естетичного виховання учнів (наказ МОН України № 578 від 07.10.2005).

Автори, розробки яких отримають найвищу кількість балів у кожній з номінацій (два перші місця), будуть нагороджені грошовими преміями.

Автори розробок, які посядуть другі місця, отримають річну передплату на журнал "Мистецтво та освіта".

Найкращі роботи будуть надруковані в журналі "Мистецтво та освіта" протягом 2010–2011-х років.

Роботи надсилайте до 01.05.2010 року поштою на адресу:
Редакція журналу "Мистецтво та освіта",
вул. М.Берлинського, 9, м. Київ, 04060.

Вимоги до оформлення матеріалів:

- друкований варіант рукопису виховного заходу українською мовою, обсягом не більше 6–8 сторінок, у 2-х примірниках;
- електронний варіант (на дискеті або диску);
- УДК;
- стисла анотація до розробки (2–3 речення, що розкривають основну ідею) українською, російською та англійською мовами;

Критеріями оцінювання розробки виховного заходу є цікавість, оригінальність матеріалу, інноваційність.